

Бојан Ђорђевић
 Универзитет у Београду
 Филолошки факултет
 nalesko1965@gmail.com

УДК 02:061.2(497.11)"1947/2022"(049.32)

ЖИВОТ ЈЕДНОГ УДРУЖЕЊА: О СТРУЦИ И ЉУДИМА

Библиотекарско друштво Србије: 1947–2022. Главни уредник Драгана Грујић. Београд: Библиотекарско друштво Србије, Београд, 2022.

Речи Павла Поповића, изречене давне 1936. године, да „нама трагично недостају историје просветних и културних установа”, актуелне су, нажалост, и данас. Недостају такве културноисторијске монографије и за најзначајније институције какве су рецимо Народно позориште и Народна библиотека, Универзитет и поједини факултети, па следствено и за културне и тзв. еснафске организације, међу којима, свакако, једно од првих места припада Библиотекарском друштву Србије. Ипак, сада је велики корак направљен монографијом (својеврсним зборником) *Библиотекарско друштво Србије 1947–2022*, коју је уредила Драгана Грујић, и која је сачињена поводом седамдесет пет година постојања и рада овога струковног удружења.

Јубилеј сваке установе, па и сваког еснафског друштва – што Библиотекарско друштво Србије у најбољем смислу и јесте – вреди обележити, а то је у овом случају учињено на прави начин. У овој монографији „покривене” су, чини се, све области делатности Друштва, те приказан, периодизацијски јасно подељен, његов рад. Све то учињено је синергијом различитих аутора прилога који су обрадили поједине теме везане за настанак и рад Библиотекарског друштва Србије у протеклих седамдесет пет година. Тако се ова књига указује и као својеврсна хроника. Њоме се утемељује Библиотекарско друштво Србије у културну повесницу наше земље и нашег народа, али и у културну повесницу Југославије. Јер не треба заборавити да су српски библиотекари у таквом – регионалном – контексту деловали пуних шездесет година.

Да је томе тако, и да Библиотекарско друштво Србије није случајно тако брзо након Другог светског рата основано, сведочи прилог Гордане Стокић Симончић који, након уводног пригодног текста тадашњег актуелног председника Библиотекарског друштва Србије Богдана Трифуновића, говори о континуитету еснафског организовања библиотекара у Краљевини Југославији. На основу примарне архивске грађе ауторка је показала како је настало најстарије библиотекарско удружење на просторима бивше Југославије, са посебним освртом на чињеницу да је прва секција тадашњег Друштва југословенских библиотекара основана 4. априла 1931. године у Београду, што значи да су и у томе предњачили наши библиотекарски ауторка са правом наглашава да се брзо и успешно организовање послератног библиотекарског друштва не би десило без ове традиције и без свести о афирмацији професије библиотекара којој је Друштво југословенских библиотекара у великој мери допринело. Овим се, без икаквих ограда, позива да се освести чињеница да организовано деловање српских библиотекара почиње у периоду пре Другог светског рата, те да би зато требало кроз непуну деценију – 2031. године – достојно обележити век професионалног удруживања библиотекара у Југославији и Србији.

Богдан Трифуновић је приказао друштвени и културни контекст стварања и почетка рада Друштва библиотекара НР Србије (данашњег Библиотекарског друштва Србије), посебно се усредсредивши на оснивачку скупштину Друштва, одржану децембра 1947. године. Утемељивши своју минуциозну реконструкцију тог значајног скупа на сачуваном записнику, аутор је указао на веома широки спектар активности које је Друштво амбициозно преузело на себе, и на чињеницу да су касније све акције и сви резултати (попут реорганизације мреже библиотека, детаљне ревизије, системске израде библиографија и најпосле образовања библиотекара) засновани на идејама и плановима тек основаног Друштва.

Један од најзначајнијих и најпре остварених резултата било је оснивање Средње библиотекарске школе, о чему пише Татјана Брзуловић. Ова школа није била први такав покушај у Србији (пре ње покренут је, за време окупације 1943. године, Виши библиотекарски течај), али је она несумњиво у тешким и сложеним послератним околностима (покренута је у јесен бурне и по много чему значајне 1948. године) имала часну мисију да број од неколико десетина стручних библиотекара у тадашњој Србији вишеструко увећа, да буде расадник кадрова и да подигне свест о потреби непрестаног учења и усавршавања. Ауторка јасно указује на допринос који је овоме дало Друштво библиотекара, као и на снажан утицај ове школе на развој библиотека у Србији, али и на свест о потреби да се образовање

библиотекара организује пирамидално, све до нивоа Универзитета, што је и учињено оснивањем Катедре за библиотекарство и информатику на Филолошком факултету у Београду.

Но, професионализацији библиотекарства није допринела само ова школа већ читав низ професионалних семинара, стручних и научних скупова, конференција и саветовања, о чему пишу Дејан Ацовић и Татјана Брзуловић Станисављевић. Они су зорно показали колики је значај тадашње Друштво библиотекара Србије имало на широком пољу свога деловања – уздизање и развој библиотечног кадра; организација библиотечног система; израда концепције развоја библиотекарства у Србији; успостављање и одржавање веза са другим југословенским републикама, као и међународних веза; развој читалачке културе; omasовљење библиотека и бројем библиотечких установа и бројем библиотекара. Показује се, такође, да садашње Библиотекарско друштво Србије, у новим парадигмама струке, на прави начин учвршћује своје место у систему и руководи се принципима мобилности професионалних културних делатника, са истим циљем као некада – унапређење струке и подизање свести о значају библиотека и важности библиотечке делатности.

Као својеврсна допуна овом историографском сагледавању рада и улоге Библиотекарског друштва Србије кроз деценије постојања стоји прегнантна и по годинама урађена хронологија Друштва, коју су сачинили Богдан Трифуновић и Никола М. Петаковић.

Посебну вредност – и круну – ове књиге представља мали лексикон истакнутих чланова Библиотекарског друштва Србије. Дате су детаљне биографије – и животне и, још важније, радне – свих осамнаест председника Друштва, почевши од Милице Продановић. Бојана Вукотић, ауторка овог својеврсног лексикона, њихове биографије дала је са мером, стављајући акценат на њихов стручан рад у области библиотекарства, а потом на заслуге за рад и успехе Библиотекарског друштва Србије. Пажљивим читањем ових биографија може се уочити да је свака од личности које су имале част да буду председници друштва (пет жена и тринаест мушкараца) понешто – и немало – придодала као лични стручни, па и културни, допринос и Друштву и библиотекарској струци. Ауторка је потом помно забележила и имена и године ангажовања свих потпредседника, секретара, благајника, те чланова управног и надзорног одбора, као и суда части. Такође је наведен списак свих добитника награда Библиотекарског друштва Србије.

Овом лексикону по важности парира библиографија издања Библиотекарског друштва Србије, која, поред часописа *Библиошкар*, и још двеју серијских публикација које више не излазе, броји и педесет три монографске

публикације. Ову библиографију зналачки је и по свим стандардима израдила Меланија Блашковић.

Но, пре саме библиографије Гордана Ђилас и Виолета Стојменовић приложиле су аналитички текст о издавачкој делатности Библиотекарског друштва Србије, из кога се јасно види сва ширина интересовања, као и одговоран приступ издавачкој делатности. Једна грана ове делатности били су уџбеници и приручници, чиме је Друштво остајало на трагу једног од својих главних задатака – образовања библиотекарског кадра и даљег усавршавања. Друга грана издавачког рада била је стручна литература која је проблематизовала најразличитије видове библиотекарске струке, али врло често и са амбицијама које су досезале до научног приступа библиотекарству као једној од информационих наука. Конгреси и саветовања, али и научни скупови, често би свој врхунац имали у зборницима радова, што је све чешћи вид издавачке делатности Друштва у последње три деценије. Најзад, иако то није један од базичних послова Друштва, издавачка делатност је повремено обогаћивана ретроспективним библиографијама и каталозима, мада је ту било и отпора јер се сматрало да је реч о тзв. дуплирању послова које су радиле и друге институције (Народна библиотека Србије или Југословенски библиографски институт).

Посебна драгоценост издавачке делатности Библиотекарског друштва Србије засигурно је часопис *Библиоџекар*. Текст је написала садашња главна уредница овог „часописа за теорију и праксу библиотекарства”, Драгана Грујић. Она је дала прегнату, али поуздану и на архивској грађи засновану анализу часописа од првог годишта до данас. Приказала је саме почетке, утврдивши да је часопис (чији се први број појавио већ 1948. године) ишао путем који је требало да афирмише сва настојања и напоре самога Библиотекарског друштва Србије, али и да пружи могућност најшире сарадње не само библиотекара и библиотечких стручњака, те библиографа, већ и књижевних и културних историчара. Имена сарадника већ сама по себи говоре о значају овога часописа, а уређивачка политика, иако логично мењана током деценија, ишла је за тим да утврди јасан профил часописа. Концепција је, дакле, повремено мењана, али је суштина остајала иста. Динамика излажења зависила је често од друштвених прилика, па наравно и од финансија, али је *Библиоџекар* – који је био прво наше званично гласило библиотекара и библиотекарске струке – и данас остао престижан периодик, категоризован као научни часопис.

С обзиром да је књига *Библиоџекарско друштво Србије: 1947–2022* структурирана у виду монографије, она на крају садржи белешке о ауторима, именски и предметни регистар, уз изабране фотографије и илустрације.

* * *

Значај организације о којој се у књизи говори – Библиотекарског друштва Србије, разноврсност приступа различитим елементима и модалитетима њеног деловања, имена аутора појединих прилога и квалитет тих прилога, те труд и професионалност уредника, чине ову књигу изузетно вредним доприносом не само историји библиотекарства већ и нашој културној историји. Уредница и други сарадници избегли су опасност сентименталног и патетичног приступа прошлости, руководећи се жељом да означе најважније тачке на путу стварања, израстања и деловања Библиотекарског друштва Србије. Посебну вредност књизи даје квалитативно усаглашен ниво текстова разних аутора. Читалац добија тако све најважније (па и шире и разноврсније) информације о раду и вредности једног стручног (струковног) удружења које часно испуњава своју мисију од самих почетака. Но, ова ће књига имати свој пун значај уколико буде подстицај за израду једне потпуне и комплексне историје Библиотекарског друштва Србије. Архивска грађа, и она употребљена у овој књизи, и она која постоји у многим архивима како Србије тако и бивших југословенских република, нуди све што је потребно за израду таквог историјског прегледа. А књига *Библиотекарско друштво Србије: 1947–2022* биће одличан и поуздан водич на том путу.